

GABON-GABONTZETA

Egintza bakarreko antzerkia

ANTZESNOTINAK

APALLU	60 urte	Bizarkentzalea ta amugiña
EZTI	30 "	Organari ta goxogillea
KOIKE	50 "	Arakiña
LANPERNAX	30 "	Arrainduna
MARI-DOMINGI	25 "	Neskamea
ATAUN	25 "	Mikeletoa
DON PELLO	60 "	} Mari-Domingi'ren Nagusi-etxe-koan- dreak
DAMA JUSTA	60 "	
PERU	60 "	} Basarritarrak
MARIXA	60 "	
KUKUTXA	30 "	Sagardo saltzalea
POTXOLO	12 "	} Lanpernax'en illoba
POXPOLIN	10 "	
OLENTZARO-TALDEA ..	20 "	Mutil gazteak
GABON-ESKALEAK ...	12 "	Bi talde. Nexkak bat eta mutikoak bestea
ELIZ-KANTARIAK	12 "	Mutikoak
PRUENTXI	65 "	Eliz-giltzaria

GABON-GABONTZETA

ANTZESTOKIA

Euskalerriko arrantzale-erri bat, ezker-eskuira kalea dala. Ezkerrean, goxotegirako atea, onen gain aldean: "GOXOTEGIA" izenez. Eskuian ere, atea: "BIZARTEGIA" izena ate goi-aldean dala. Atzean ere bi ate: Sagartogirakoa bata, ta Don Pello'ren etxerakoa bestea.

Bizartegi aurrean, esku-amugintzako aulkia, ate inguruan, bizartegietan izaten diran ezaugarriak zintzilik. Sagardotegiko orman, kurpita abarra, kupeleko sagardoa saltzen dala adierazten. Onen beko aldean, arutz-onuntz ibiltzeko sutegi txikia ta aulki luzea.

AURRENEKO AGERALDIA

APALLU, gero EZTI

APALLU amogintzako aulkian exerita amugiten. An inguruan dan pelota-tokian jotzen dituzten txaloak entzungo dira noiztikpeñean. Pelota-jokoan egiten diran tantoen berri emango duen abotsa ere bai. Abots zoli batek, tantotik tantora, onela adierazten joango da: Sakiak bat, errestuak bat ez, jaunak! Au da: sakiak jotzalleak zenbat tanto dituan eta errestuak zenbat dauzkazen esaten joan bear du, pelota-jokoa benetan ikusten balu bezela. Era berean, goxotegian abesti ikasketan bost xei mutiko. Entzungo dan abestia:

“Aurtxo txikia seaskan dago
zapi txuritan txit bero.
Amonak dio, ene potxolo,
arren, egizu lo-lo.

Txakur aundia etorriko da
ezpadezu aguro eiten lo.
Orrengatik ba, ene potxolo,
arren, egizu lo-lo...”

(EZTI Abestiaren erdi-aldean goxotegitik irten eta oin-puntetan Apallugana atzeko aldetik joan eta sorbaldan goxo-goxo joas mallu takatekorik ez ateratzeko adieraziko dio eskuz, aurtxoa lo balegoke bezela.)

APALLU.—(Arriturik.) Zer? Zer gertatzen dek?

EZTI.—(Ixiltzeko adierazis.) Xiiiiiii!!!

(Gero abestiak txoraturik baleuka bezela eskuak biotzera eramán eta buruaz goxotegiko abeslariak zuzenduko ditu. Eta abestia bukatzean, goxotegiko atera joan eta APALLU'ri zuzenduaz, besoak zabaldu ta buru-gerriak makurturik agur egiten dio. Beriala goxotegira sartuaz.)

(APALLU Isekazko parrea egiñik, burutik ondo ezstala adieraziko du.)

BIGARREN AGERALDIA

APALLU ta KOIPE

KOIPE.—(*Sagardotegitik agertuko da bere arakin jantziz.*) Apallu, zer dek ori? Gabon arratsaldean ere amugiten?

APALLU.—Bai; beti zeok zerbait neretzat; Illea ezpada, bizarra; bizarra ezpada, amua: Gabon arratsalderako beti.

KOIPE.—Ik nai dekalako.

APALLU.—Nik nai?

KOIPE.—Jakiña zeok ba. Ire esku daukak, guziak jaurtigi ta pelotajokoa ikustera joatea.

APALLU.—Eta apaitarako bixigua?

KOIPE.—Apaitarako bixigu arrantzan ari aiz beaz?

APALLU.—Bai; eta legorretik.

KOIPE.—Beitatu gabeko amuaz gañera. Neronek ere jan nezakek bixigua, orrela izatekotan.

APALLU.—Eginda, baña; eginda.

KOIPE.—Jakiña zeok ba: eginda; gordiñik ez beintzat.

APALLU.—Nik eginda baña.

KOIPE.—Ik eginda? Bejaundeikala!

APALLU.—Nik eginda edo... Tretza batentzako amuak egitearren.

KOIPE.—A...! Uste nian, ala ere, bixiguak egiten ituala.

APALLU.—Ondo eginda egongo dek. (*Bere itzaz postuaz.*) An egongo dek: txir-txir-txir, Koipe jario ederraz txingar gañean erretzen. Nere emaztea ere bai, aren onduan, fu! ta fu!, putsadaka, geiegi erre eztedin gar biziak.

KOIPE.—Etzak geiago aitatu; ortzak ere uretan zeuzkat-eta.

APALLU.—Uretan? Apal-aurreko "Berrogei Agur Mariak" errezatzea eztek laburra izango gaur gurean. Gero, ordea, olio-aza gozoaz asi; mallakoa, pil-pil dala; bixigu erre-berria, sagar xaltxa, aia, kapea nai-ala txotxaz, bapo!, ollarraren tankeran jartzean, nork neri bertsotan kukurruku jo? Ezta Txirritak ere.

KOIPE.—Bertsotan etzekiat; kukurruku jotzen ordea... Kukurruku kontuan, badakik ni nor naizen.

APALLU.—Bai, orretan, bai. Bakoitzari berea ematen bazekiat.

KOIPE.—Biar eguardian ere, kukurruko ederrak botako dizkik nere ollarrak.

APALLU.—Biar al zaukatek jokoa?

KOIPE.—Bai: Meza-nagusi ondorean.

APALLU.—Eta... zer asmo dek?

KOIPE.—Esan bearrrik etzeok: irabazi. Ikusiko dek, nolako ollarra detan. Egundo eztiat izan oraingoa añaikorik.

APALLU.—Bikain askoak izan dituk ba lenago ere?

KOIKE.—Oraingoa, ordea...: aren ibillera, aren ego arrotzeak, aren kukurruku biziak, aren... Naikoa neronek kukurruku jotzea, bera ere bizi-bizi kukurrukuka asteko.

APALLU.—Bai? Saltzeko eztek eukiko orduan?

KOIKE.—Saldu? Ez, orixe! Jokoak eratzen eta sariak irabazten ekin bear zioat orain.

APALLU.—“Jokoa eztek gero errenta; obe dek kapoi bat erreta?”

KOIKE.—Berriketak dituk oiek: berriketak. (*Pelota-tokiko txaloak bizi-bizi entzungo dira emen.*) Baniak pelota-toki aldera. Ez al ator?

APALLU.—Ezin nezakek.

KOIKE.—Bixigua naiago ik, e?

APALLU.—Eztitik berdiñak.

KOIKE.—Baniak, baniak. (*Eskui aldetik joaten da.*)

APALLU.—Ua, bai.

IRUGARREN AGERALDIA

APALLU ta LANPERNAX

(*APALLU'k amugiten jarraituko du. LANPERNAX agertu arte.*)

LANPERNAX.—(*Barrendik arrai saltzeko deia.*) Bixigu bizi-biziaaaaa!
Orain ekarriaaaa! (*Agertuaz.*) Bixigu-bixiguaaaa!

(*Otarran bixigu batsuek dakarzi.*)

APALLU.—(*Oso alai.*) Agur, Pantxika. Ori den eztarri ederra, ori!

LANPERNAX.—(*Urreratuaz.*) Beste gauz guziak ere, eztarria bezain ederrak ditut nik. (*Bere gorputzari eragiñaz.*) Nere xaxara ikusi bestela.

APALLU.—Ori den, ori! Amaikak artuko lekizkiñe.

LANPERNAX.—Baita amabik ere.

APALLU.—Egia dion. Eta orrela ta guztiz, urteak aurrera ik eta arria geldik oraindak.

LANPERNAX.—Nere erruz ez gero arria geldik? Amaren gonapetik irten nai eztuten mutillengatik baizik.

APALLU.—Neska, etzan esan orrelakorik.

LANPERNAX.—Zer neska ta zer mutillondo!

APALLU.—Eztin neskak geiegi aurreratu bear.

LANPERNAX.—Zergatik ez?

APALLU.—Emakumezkoak, emakumeen mallan irauñ bear dezutelako.

LANPERNAX.—Mallan beti gu, ederki. Eta gero, erbestetik agertzen diran neskame galbaiaren ondoren asi emengo mutillak.

APALLU.—Ezten egia izango?

LANPERNAX.—Ezetz?

APALLU.—Ezti ez beintzat.

LANPERNAX.—Ezti? Ederra arraia aurrera atera dezuna!

APALLU.—Ez al den ire gogokoa?

LANPERNAX.—Bai; nere gogo-gogokoa da; baña, aspaldi ontan, erruko aizeak artuta edo dabil. Eta mu-egiten ditala uste det.

APALLU.—Ez al zaudete zertuta ba?

LANPERNAX.—Zertuta gu egon? Nik bai nai. Aren mandatua entzuteko irrian beti ni, baietza emateko ta, ura berriz: eguzkiaren musu berotan; loren esnatzeak ikusten; txoritxoan goiz-abestiak entzuten; errekatxoan mur-murrak, biotzera, maite-kontu asko esaten diotela; aizearen esku legunak maitetsu urrumakatzen duala; izarrretan idatzia dala bere maitearen izena; eta eztakit beste zenbat onelako tretza naste buruan dituala.

APALLU.—Eta ni, zuen ezkon-deia noiz entzungo zai. Eztago urrian, orduan, gure marmiteko jana.

LANPERNAX.—Or aurreko neskame kalaputxi orrek du errua; ez beste iñork.

APALLU.—Ezti bera ere, lorarik-lora ibiltzen dan erlea den gero?

LANPERNAX.—Neskame orrekin Ezti asten bada eztakit zer gertako dan, gero, gure artean.

APALLU.—Kale erdian, atzamarkadaka, etzerate asiko beintzat?

LANPERNAX.—Geiegirik ez esan.

APALLU.—Orrelakorik etzan egin, neska.

LANPERNAX.—Ajol gutxi neri. Lendik ere gaizto entzutea degu Lanpernax'tarrok errian eta, neskame orri eskuka bat txima kendu arren ezker gaiztoago izango. (*Joanas.*) Banua orain.

APALLU.—Orrenbestez baua?

LANPERNAX.—A...! (*Itzuliaz.*) Ea aztu zitzaidan. (*Bixigu bat emanaz.*) Zuri emateko esan dit Manuel'ek bixigu au.

APALLU.—(*Artuaz.*) Eskerrikasko. Eta nere bixigu ta guzti bauan?

LANPERNAX.—Barkatu. (*Joanas.*) Bixigu bizi-biziaaaa!!!

(APALLU bere bixiguaz poz-poses dabillen bitartean.)

EMAKUME BATEK.—(*Barrendik.*) Ai zu, zenbatean dezu?

LANPERNAX.—(*Barrengo goi aldera begira.*) Oso merke, etxeokandre; oso merke. Merkeagorik eztezu arkituko gaur. Jetxi zaitéz, eta konponduko gera.

EMAKUME BATEK.—Esan zaidazu zenbat bear dezun lenengo.

LANPERNAX.—Ona, bixigu ederra! Amu-lapurrekoa berau: arrantza-leak beren etxetarako artzen dituztenetakoa. Ezkera aserretuko, etxeko-andre.

EMAKUME BATEK.—Ezetz?

LANPERNAX.—Ez, emakumea, ez. Zuri merkeago emango dizut. Len saldu ditudan biak, amabiñan eman ditut, au baño txikiagoak ziran arren. Eta au, zu zeralako, amarrian emango dizut. Gabon erregalo obeagokorik eztezu arkituko gaur onen merke.

EMAKUME BATEK.—Artuko dizut zortzian bada.

LANPERNAX.—Zortzian? (*Eskua bekokira eramana.*) Aitaren eta Se-mearen!! (*Otaratik bixigua artu ta begiratus.*) Bixigu eder oni begiratuta, zortzi eskeintzeko arpegia dezu?

EMAKUME BATEK.—Garesti da amarrean.

LANPERNAX.—Garesti? Etzera merkatari makala, alajaña. Garesti bixigu eder au! Sutondoan kukulumutxu egon ta uste al dezu bixiguak ekartzen dirala? Biali zazu Ixkote aldera zure gizon mardul ori, ta ikasiko dezu merke ta garesti zer diran: Ondo asko ikasi ere. Zortzi eskeñi; zortzi!

EMAKUME BATEK.—Ezaitetz orrela berotu, emakumea?

LANPERNAX.—Berotu esaten dezu? Suak artu ere bai. Garesti dala ta, zortzi eskeñi! Aundiagoak entzungo ditugu oraindik!

EMAKUME BATEK.—Zortzian eman nai ezpadadizu, zurea da bixiguita, saldu.

LANPERNAX.—Salduko det, bai: ondo saldu ere. (*Agertu dan beste aldetik joana.*) Bixigu bizi-biziaaaa!!!

LAUGARREN AGERALDIA

APALLU ta gero EZTI ta ELIZ-KANTARIAK

(*Lenengo ageraldian bezela emen ere APALLU bakarrik agertuko da, txalo ta abotsak entzuten dirala. Goxotegian "Noche de Dios" izenaz ezagutzen dan abestia "ao-itxian" entzungo da mutiko batzuek abestuta.*)

APALLU.—(*Abestiaren amar-bat konpas entzutean oso takateko aundian aterako ditu malluz bere amugintzako aulki gañean.*) Onela, abestia ixiltzen da ta, bera ere geratu.

EZTI.—(*Goxotegitik irtenaz larriturik APALLU'ri.*) Zer da? Zer gertegira joaten da.)

APALLU.—(*Itzik erantzun gabe ta kiñuz estakiala ezer adierazten dio.*)

EZTI.—(*Gaiztoz APALLU'k egin duala igarri ta buruari eragiñaz goxotegira joaten da.*)

APALLU.—(*Bere artean parrez. Goxotegian lengo abestia lengo erara berriz ere. Oraingoan ots aundiagoak ateratzen ditu abestiaren zortzi konpas entzun orduko, gero ixilduz.*)

EZTI.—(*Berriz ere larriturik irtenaz.*) Zer da? Zer gertatzen da? Esan zadazu?

APALLU.—Ezer ez.

EZTI.—Ezer ez? Eta zer ziran ots oiek? Gorra naizala uste al dezu?

APALLU.—(*Ezer ezpalaki bezela sorbaldak jasotzen ditu.*)

EZTI.—Mututu orain?

APALLU.—(*Sorbaldak jaso berriz ere.*)

EZTI.—(*Goxotegira joaten da.*)

APALLU.—(*Bere artean parrez.*)

EZTI.—(*Goxotegitik irten eta barrenko abeslarietako asteko kiñua eman eta lengo abestia entzungo da. Oraingo aldiaren atez kanpotik zuzenduko du, oso biotz-beratzen duala adieraziz, zuzentzen dan bitartean.*)

APALLU.—Abestia bukatu arte ixilik eta geldirik.

EZTI.—(*Poz-pez.*) Ederki! Bikain!

APALLU.—A zer nolako abestia ori! (*Isekaz.*) Mutu-abestia! Oraindik olakorik!!

EZTI.—Abesti exkaxa ori?

APALLU.—Exkaxenetakoa. Ori eztek abestia ta ez ezer.

EZTI.—Apallu, ori ere esan? Zuk eztakizu abesti ona zer dan?

APALLU.—Nik jakin ez?

EZTI.—Ez, Apallu, ez. Mundu guzian zabaldua dan Gabon-abestia dezu ori.

APALLU.—Gabon-abestia ori? Umeak lotaratzeko abestia dek ori; ez Gabon-abestia.

EZTI.—(*Poz-pez.*) Jakiña dezu ba: umeak, aurtxoai, lo arazten dien abestia. Aurtxoaren eguna degu Gabon edo Eguarri, Jarri zaite, gogoz edo adimenez, abesti goxo orren egatan. Jun zaitez Bellen'go Estalpetxora gero. An arkituko dezu abesti orren muña: Antxen Aurtxo-Jaungoikoa. Bere Ama ta Aita-orde, Jose Doatsua; antxen, baita ere, asto ta idia, Aurtxo jaio-berria dagon askatxo inguruan, otzitu eztedin, arnasaz berotzen; antxen millaka aingeru ere. Aurtxo inguruan guziak. Zer nai dezu besterik, Aurtxoarentzat, aurren abesti goxo ta maitasuneko biotz bero izan ezik?

APALLU.—Eztizkiat nik Gabon eta Eguarriak orrela ikusten. Alai ikusten dizkiat. Pekatuzko kategororak apurtzeko, ta askatasuna pekatarioi dakarkian Jaungoiko-Semearen jaiotza eguna, pozezkoa izan bear dik gure artean. Pozezkoak egun ontako abestiak

ere; lotarazitzeak ez; esnaraztekoak baizik: alaiak. (*Bere aulkitik jaiki ta "La Pastoral" deritzan mezako zatia abesten asten da:*)

"Qui sedes ad dexteram Patris
miserere nobis. (*Bitan au dana.*)

EZTI.—(*Poz-pozez laguntzen dio abesten erdi dantzan zuzentzen duala.*)

APALLU.—Ikustek?

EZTI.—Badaukat nik Meza au. Beriala entzungo dezu. (*Goxotegira joaten da-ta, beriala abots zoli batez:*) "Gloria in excelsis Deo".

ABESLARIAK.—Et in terra pax hominibus... (*La Pastoral koa.*)

APALLU.—Kukurrukuuuuuu!!!!

ABESLARIAK.—(*ixiltzen dira.*)

EZTI.—(*Poz-pozez.*) Zuk egin dezu, Apallu?

APALLU.—Bai.

EZTI.—Bikain! Ori da etorria dezuna! Gu emen ibiltzen gera zerbait asmatu nairik eta beti, pota! Ezer berririk atera ezin. Eta zuk, bat-batean, taka!! Kukurrukua bota. Gau-erdiko Mezatan botako al zenuke?

APALLU.—Bota ez?

EZTI.—Bai? Au poza.

APALLU.—Bai nai badek: naidekan beste kukurruku bota ere.

EZTI.—Ederki. Ea, orduan, berriz botatzen dezun. Bota!

APALLU.—Kukurrukuuuuuu!!!

EZTI.—Ederki, baña, lengoa bezin ondo ez. Apur bat luxetxoago bota bear dezu. Bota zazu berriz: bota!

APALLU.—Kukurrukuuuuuu!!!

EZTI.—(*Poz-pozez.*) Kukurrukuuuuuu!!!! Bikain, Apallu.

APALLU.—Eta, Erretore jaunak utziko al dizkigu kukurrukuak botatzen eleizan?

EZTI.—Utziko eztzikigu ba? Ollarraren Mezatan, kukurrukua naita-naiezkoa da; bestela elitzateke ollarraren meza izango.

APALLU.—Orrela badek, konponduko aiz jaun Erretorarekin.

EZTI.—Bai, bai; ezazu kezkarik izan. Eta, orain, mutiko ta guzti saio txiki bat. (*Goxotegikoai ots-egiñaz.*) Mutillak!! Irten kalera.

ABESLARIAK.—(*Sei mutil koskor agertuko dira. Goxotegian Eztiriñen ixilik azukre edo beste gosokiak janaz ibili diran bezela, beren espanak igartziz eta Eztiri arpegi emateko bildurrez, eskutuka ta noizik beinka jendeak ikusteko eran goxoak janaz.*)

EZTI.—Len asiera eman diogun "Gloria" abestu bear degu. Ondo baña abestu e? Gaurko Ollarraren-Meza, egundoko meza izan bear du. Nik apaizaren ordez lenengo "Gloria" botako det eta gero zuk, Apallu, bota kukurrukua. Ea, ba, nola asiera ematen diogun. (*Besoak zabalduaz.*) "Gloria in excelsis Deo".

- APALLU.—Kukurru... (*Oso parregarri bota ezinda geratzen da.*)
 ABESLARIAK.—(*Sekulako ixkamillaz parrez ekitzen diote.*)
 EZTI.—(*Arriturik.*) Zer gertatu zaizu?
 APALLU.—Kukurrukua botatzen asi ta kukurrukuak irten. Baña ez
 adi estutu. Ollarraren Mezatarra, kukurruku botatzeko eran joango
 nak eta ollarrik onenak bezin kukurruko zolia botako diat.
 EZTI.—Bajaundeizula!
 MUTIKO 1.º—Kukurrukoaz eztaukagu guk emen ezer; goxoak bear di-
 tugu orain.
 MUTIKO 2.º—Bai, goxoak.
 EZTI.—Gero: emendik orduerdi barru etorri zaitzete, ta egiñak izango
 ditut.
 MUTIKO 3.º—Gezurrik ez gero?
 EZTI.—Ez, mutil, ez. Orainartekorik goxoenak egingo dizkitzuet. Ne-
 re kontu.
 MUTIKO 2.º—Baguaz orduan.
 MUTIKO 3.º—Emen gera aurki. (*Joaten dira.*)

BOSGARREN AGERALDIA

APALLU ta EZTI

- EZTI.—(*Bere eskuak igurtziaz.*) Biar, eguarri eguna. Aukerakoa.
 APALLU.—Zertarako?
 EZTI.—Edozertarako.
 APALLU.—Eztek ori erantzun egokia.
 EZTI.—Zergatik ez?
 APALLU.—Etzekiat, baña, zerbait ire artekoren bat badabilkik.
 EZTI.—Biar jakingo dek.
 APALLU.—Eta gaur, zergatik ez? Gonak al dituk orain ere?
 EZTI.—(*Abestuz.*) “Atera bearko dezu gona zar oriiiiiii...”
 APALLU.—Pantxika Lanpernax'i abestu bear al diok?
 EZTI.—(*Isekazko parrez.*) Ja, ja, ja...! Pantxika Lanpernax'i nik
 abestu?
 APALLU.—Zergatik ez? Ondo emakume bikain askoa zeok.
 EZTI.—Ja, ja, ja...!! Pantxika Lanpernax'i nik abestu? Aurrerakorik!
 APALLU.—Orain izango al dituk. Arekin ere, bein baño geiagotan
 ikusi aut.
 EZTI.—Eztizut ukatzen; orain ordea... Enijoakizu esatera.
 APALLU.—Ez, nai ezpadidak; baña, bazekiat. Kaskar berotzalle berria
 dek orain.
 EZTI.—Nor?
 APALLU.—Nor izango dek? Or aurrean bizi dan neskamea.
 EZTI.—Nola dakizu? Berak esan al dizu zerbait? Au poza!

APALLU.—(*Albora begiratuaz irri-parrez.*) Bai.

EZTI.—Eta, zer esan dizu? Zer?

APALLU.—Zera... (*Asma ezinda.*) Zera...

EZTI.—Emakume egokia da gero?

APALLU.—Lanpernax exkaxago eztek.

EZTI.—Zaude ixilik. Lanpernax, Mari-Domingi'ren abarketa txistana askatzeko aña ere ezta.

APALLU.—Mari-Domingi al dik izena?

EZTI.—Egokia: biarko egunari dagokiona. (*Abestuaz.*) “Orra Mari-Domingi, begira orri...”

APALLU.—Lanpernax gajoa! Ederra egin bear diok!

EZTI.—Zer naidezu? Biotzaren gora-berak dira auk. Lanpernax, arrantzale batentzako egokia da; neretzat ez. Lanpernax'ek ezta ki arrantzako gora-berak besterik: arraiak saldu, tretzak beitate, otarrak garbitu, trein edo sareak josi, ta norbaitekin aserraten bada, atzekoaz aurrera gauzak esan eta egiten.

APALLU.—Mari-Domingi edo dan alako orrek ere zer besterik jakin lezakek? Aida, Apala! O, Arrio! ta onelakoak.

EZTI.—Ja, ja, ja...!! Bai zera! Eztituzu aren itz goxo ta egokiak zuk entzun. Etzenuke bestela ori esango. Aundizkien etxetan neskame diranak, “señoriten” tankera bera artzen dute. Nere goxotegirako aukerako etxeoandrea, Mari-Domingi.

APALLU.—Ataun mikeletea ere, neskame orren ondoren dabillela uste diat.

EZTI.—Ataun, Mari-Domingi'ren ondoren? Ja, ja, ja...!! Zezenak ere gorroto dioten praka gorriduna Mari-Domingi'ren ondoren? Ederki eman ere!

APALLU.—Zergatik ez?

EZTI.—Ez, Apallu, ez. Ataun'entzat ezta izango Mari-Domingirik.

APALLU.—Etzekiat ba. Mur-mur-mur or ikusten dizkiat beintzat.

EZTI.—Nundik ateratako mu-murrak Ataunek? Zergak biltzen besterik ezpadaki? Nik ordea, olerkiz, goxo-goxo, mandatu ere egingo diot:

Bidezkari nazu,
loretxo gurgarri!
eguzki galdatan,
maitasun egarri;
intzaren tantoa
zugañ det iturri,
biotz onez, arren,
emaidazu neri.

APALLU.—Nondik atera dek orren olerki dotorea?

EZTI.—(*Bere burua erakutsiaz.*) Emendik, Apallu.

APALLU.—Enikan esango orren azkarra intzanik.

EZTI.—(Pozez.) Ez, e?

APALLU.—Ez, txo!

EZTI.—Banua barrena ea zerbait gertatzen detan.

(*Joaten da. Goxotegira.*)

APALLU.—Ni ere bai.

(*Amu batzuek bildu ta bizartegira joaten da.*)

SEIGARREN AGERALDIA

ATAUN eta MARI-DOMINGI

(*Nexkatoen Gabon-abestiak etzungo dira an inguruko etxetan eskas
dirala. Etzungo dan abestia:)*)

“Jesús, María,
María, Jesús,
Jesús, María.”

Izarra bularrian,
Semia sabelian,
A zer donzella ederra,
Itxasoaren erdian.

Jesús, María,
María, Jesús,
Jesús, María.

Izarrak ertetzen du
Odeiaeren atzetik;
Baita Semiak ere
Amaren sabeletik.

Jesús, María,
María, Jesús,
Jesús, María.

Jaio da, jaio-jaio,
Au dala jaiotzia,
Semia eginda gero,
María dontzellia.

Jesús, María,
María, Jesús,
Jesús, María.

ATAUN.—(*Lenengo bertsoa abeste dutenean agertuko da, batera ta bestera ibilliaz MARI-DOMINGI agertu arte.*)

MARI-DOMINGI.—(*Irugarren bertsoa bukatzen danean agertuko da, DON PELLO'ren etxetik. Aurreko jantzi-zuriz eta maleta bat eskuan duala.*) Agur, Ataun.

ATAUN.—(*Oso alai.*) Arratsalde on, Mari-Domingi! Igesi altzuaz?

MARI-DOMINGI.—Ez, Ataun. Nere nagusi-etxekeoandreak dira, Tolosa'ra dijoazenak.

ATAUN.—Eguarriak igarotzera, noski?

MARI-DOMINGI.—Igarri diozu.

ATAUN.—Eta zuk, ez al dezu joateko asmorik?

MARI-DOMINGI.—Badet asmoa; Tolosa'ra ez ordea.

ATAUN.—Nora joateko asmotan zera?

MARI-DOMINGI.—Nere jaiotetxera: Amitx basarrira.

ATAUN.—Urruti al dago?

MARI-DOMINGI.—Ez ain urruti. Ordu ta erdian aixa iritxi diteke. Joango al zifake?

ATAUN.—Nora, basarrira?

MARI-DOMINGI.—Bai. Zuretzat aña janari badegu-ta, tokia ere bai.

ATAUN.—Nere pozik aundiena litzake. Badakizu, Ataun'a joaterik ez tet eta, emen, kalean, ostatuko bakartadea ezta atsegingarri izaten Gabon-Jaietan.

MARI-DOMINGI.—Egia. Gizon bakarra ere motza izaten da munduan.

ATAUN.—Ain motza eze.

MARI-DOMINGI.—Zerbait pentsatu bearra daukazu orduan.

ATAUN.—Aspaldi pentsatua det; ezin jarraitu izango det onela.

MARI-DOMINGI.—Ez bear beintzat. Ataun aldean ere, neska gazte liranak badira-ta.

ATAUN.—Praka-gorri zaleak eztituzu Ataun'go neskek.

MARI-DOMINGI.—Ondo jantzi dotorea da mikeletearena.

ATAUN.—Uste det.

MARI-DOMINGI.—Baita nik ere.

ATAUN.—Eta zure gurasoak orrela uste al dute?

MARI-DOMINGI.—Eztirate ifioiz ezetzik esan.

ATAUN.—Joango ote naiz ba?

MARI-DOMINGI.—Zuk nai badezu?

ATAUN.—Zurekin joatekotan bai.

MARI-DOMINGI.—Joatekotan... nerekin joan bear izango dezu. Basarrikako biderik ezta kizu, ta lagunik ere ez an.

ATAUN.—(*Pozez.*) Ta nik zu izan laguna.

MARI-DOMINGI.—(*Irriparrez.*) Laguna ta...

ATAUN.—Zerbait geiago ere bai, ezta, Mari-Domingi?

MARI-DOMINGI.—Orrela uste det nik,

ATAUN.—Orrelaxe da izan ere. Lagunduko dizut geltokiraño.

(*Joaten dira.*)

ZAZPIGARREN AGERALDIA

Neska GABON-ESKALEAK eta DON PELLO ta DAMA JUSTA

(*Poxpolin buru dutela seiko neska taldea agertuko de lenengo eskui aldetik. Euskel jantziz eta lau lagunen arte, Jesus'en-Jaiotza txaboltxoa dakartela. Era berean, DON PELLO ta DAMA JUSTA beren etxetik atera ta aurrez-aurre ikusten dira neska taldeaz.*)

POXPOLIN.—Asi gaitezen.

ESKALEAK.—(*Abesten asten dira.*)

Belen'go portalean
Arbola eder bi:
Bata laranja eta
Bestea madari.
Iriki zazu bada
Kurtiña eder ori,

(*Txaboltxoax duan kurtiña zabaltzen dute.*)

Ikusi daigun bada
Gure Jesus ori.

DON PELLO.—(*Txabol barnera begira.*) Oso polliki eratuta daukazu-
te Jaiotza.

DAMA JUSTA.—(*Onek ere begiratu ondoren txabolara.*) Oso ederki,
oso ederki.

POXPOLIN.—“Aingeruak esan.”

ESKALEAN.—(*Abesten dute.*)

“Aingeruak esandu
Or mendi gañean
Jesus jaio zaigula
Belengo estalpean:
Gloria Zeruan ta
Pakea Lurrean
Borondate oneko

Gizonen artean.
A zer konsuelua
Guk orain daukagun
Jaungoikoaren Semea
Etorri da lagun.
Erakutsiko digu
Zer egin biegun,
Beraren alabantzan
Kantatu dezagun.”

DON PELLO.—Ederki. Naikoa dezute. Nor dezute diru-zain?

POXPOLIN.—(*Bat erakutsiaz.*) Ori, jauna.

DON PELLO.—(*Dirua emanaz.*) Ona nere oparixoa, Jesus-Aurtxoaren izenean.

GUZIAK.—Eskerrik asko.

DAMA JUSTA.—Ni gaztetxoa nintzala abesten genitugun bertso bana-kak badakizkit oraindik ba? Eztakit zuek jakingo dituzuten. One-laxe asten zan bat: “Gizonak bentanara nekez urtetzen.”

POXPOLIN.—Badakizkigu guk ere. Ara:

ESKALEAK.—(*Abestuz.*)

“Gizonak bentanara nekez urtetzean.
—Zer darabiltzue emen gauaren erdian?

—Dontzella bat dakarkit nerekin batean,
Semea daukala bere sabelean.

—Dontzella ta semea nola izan liteke?
enbustero faltsuak emendik zoazte.

DON PELLO.—Ederki. Naikoa dezute.

DAMA JUSTA.—Oso ederki, oso ederki, gazte maiteok. Jarrai onelaxe gure oitura zarrari jarraitzen. Zuen abestiak, otoitzak dira. Eta zuek, atez-ate onela ikustean, Joxe ta Maria ere, onelaxe aterik-ate ibilli zirala munduari agertzen diozute. Zoazte bada, Jesus-Aurtxoak ekarri zigun Pakearen berria zabaltzen.

ESKALEAK.—Eskerrik-asko. (*Joaten dira.*)

EMAKUME BAT.—(*Barruan.*) Poxpolin!! Poxpolin!! Atoz. Beriala joango zera.

ZORTZIGARREN AGERALDIA

DON PELLO ta DAMA JUSTA

DAMA JUSTA.—Ez al diozu Apallu'ri agurrik egin bear?

DON PELLO.—Beste urtetan egiten diot'eta, aurten ere nai nuke.

DAMA JUSTA.—Zoaz, orduan, bitartean goxo batzuek erosiko ditut nik.
DON PELLO.—Ederki asmatua.

(DON PELLO *bizartegira* ta DAMA JUSTA *Goxotegira sartzan dira.*)

BEDERATZIGARREN AGERALDIA

POXPOLIN, LANPERNAX, KUKUTXA ta DON PELLO, DAMA JUSTA,
EZTI ta APALLU

(LANPERNAX *kale batetik eta POXPOLIN beste aldetik agertzen dira.*)

LANPERNAX.—Nora ua bonbil orregaz?

POXPOLIN.—(Eskuetan duan bonbillari begiratuaz oso apal.) Sagar-
dota.

LANPERNAX.—Norentzat?

POXPOLIN.—Kontxa Maketarentzat.

LANPERNAX.—Kontxa Maketarentzat i sagardota? Ez al den etxean
entzuten ezteguna besteen edari mandaturik egiterik nai?

POXPOLIN.—Bai. Nik ere adierazi diot ori; baña...

LANPERNAX.—Bai, e? Etzaitu geiago bialiko: gaurkoa izango den
azkena. Ua, ta erosi zan sagardoa.

POXPOLIN.—(Sagardotegira sartzan da.)

LANPERNAX.—(Oso urduri batera ta bestera ta bere artean izketan.)
Gaurkoan bukatuko dira, bai, orren besteentzako edari manda-
tuak. Bai, gaur bertan: oraintxe. Ni txarra izango naiz gero, ba-
ña, egin bear detana egin gabe ez naiz geldituko gaur. Ez, ez ta ez!

POXPOLIN.—(Sagardotegitikan irtetzen du.)

LANPERNAX.—(Oso aserre Poxpolingana joan eta bonbilla kenduaz.)
Eta orain, auxe!!

(Indar guziz arrikadan botatzen du barrengo kale al-
dera,, izugarrizko otsa ateriaz.)

POXPOLIN.—(Erdi-negarrez eta arriturik.) Izeba, zer egin dezu?

LANPERNAX.—Zer egin detan? Bonbilla sagardoz betea arrikadan bo-
ta. Jakin dezatela, etzala gurea.

(Bitarte ontan, sagardotegitik KUKUTXA agertzen da,
DAMA JUSTA ta EZTI, goxotegitik eta DON PELLO ta
APALLU bizartegitik. APALLU, bizarkentzallearen jantzi
zuriz agertuko da oraingo ontan. EZTI, berriz, aurreko

- mantalaz eta ontsi batean duan morokil zuriari eragiñaz.*
Guziak arriturik entzungo diote LANPERNAX'í.)
- LANPERNAX.—(*Besoak jaso ta oso bizi guziari adierazi nairik.*) Bai!
 Irten guziok! Neu izan naiz: Pantxika Lanpernax'eneko, bonbil sagardo betea arrikadan bota ta autsi detana. Baña, entzun ondo: Gurea etzan bonbilla. Bonbilla. (*Barrengo goi aldera erakutsis.*)
 Or goian, kukuaren antzera; agertu-ekzuta egin duan “señora eder” orrena zan. Ez omendu edaten orrek gero? Eztaukanean, ez.
- KUKUTXA.—Emakumea, erri guzia entzuten daukazu-ta, mezedez ixildu zait.
- LANPERNAX.—Ixildu ni, e? Eta zergatik ixildu bear det? Ez ote daukagu *guk* gure izen ona zaindutzeko eskubiderik? Edo-ta, besteen erruak *guri* erantsitzea nai al dezu zuk ere?
- KUKUTXA.—Eztizut nik gaizki bearrez esan.
- LANPERNAX.—Ixildu zait, orduan; nik badakit zer esaten detan-eta. (*Len agertu diran KUKUTXA, DON PELLO, APALLU, EZTI ta DAMA JUSTA, irten duten tokietara sartzen dira.*) Besterik eztute nai, batzuek, ni ixiltzea, gero gona barrenak berdintzen ibiltzeko. Baña, gaur ere, gurean baño Gabon-kanta gutxiago kantatu arren, ixilik egingo dutenak izango dira. Ua, orain, etxera.
- POXPOLIN.—Eskean nenbillen.
- LANPERNAX.—Eskeara orduan. (*Joaten dira biak.*)

AMARGARREN AGERALDIA

DON PELLO, APALLU, DAMA JUSTA ta EZTI

(DON PELLO ta APALLU bizartegitik irtenaz.)

- DON PELLO.—Tori! (*Eskupekoa emanaz.*) Umeentzat turroi pixkat eramateko.
- APALLU.—(*Artuaz.*) Eskerrikasko.
- DON PELLO.—Eta Eguarri zoriontsu izan dezazutela.
- APALLU.—Berdin zuek ere.
- DON PELLO.—Agur, ba.
- APALLU.—Agur, bai; eta ondo joan.
- DON PELLO.—Eskerrikasko. (*Goxotegi aldera joaten da.*)
- APALLU.—(*Bizartegira sartzen da.*)
- DON PELLO.—(*Goxotegiruntz dei egiñik.*) Ba al gera?
- DAMA JUSTA.—(*Barrendik.*) Bai, bai; berialaxe naiz.
- DON PELLO.—Ea, ba, geltokirako bidea artzen degun, bultzia gure zai eztegu eukiko-ta.
- DAMA JUSTA.—(*Irtenaz ta eskuetan pakete triki bat duala.*) Ondo dago. Utzi zaiozu.

EZTI.—(*Atera agertuaz.*) Zuk nai dezun bezela.

DON PELLO.—Agur, Ezti. Eguarri zorionsu.

EZTI.—Agur, agur; berdin zuek ere.

DON PELLO.—Zu, Ezti. Gu ta Mari-Domingi etxean ezkera ta nòr-bait etorriko balitz guretzat Gabon-erregaluak ekartzera, artu zaizkiozu, mesedez.

EZTI.—Bai, bai; nere kontu.

DON PELLO.—Eskerrikasko. (*Joaten dira.*)

EZTI.—(*Irri-parrez.*) Ea, ea, beren etxerako egin naute. Mari-Domingi'k zerbait nerekiko esan-edo. (*Goxotegira joaten dana.*)

AMAIKAGARREN AGÉRALDIA

KOIKE ta OLENTZARO-TALDEKOAK

(*Ogei bat mutil gaste pelota jokoa ikustetik sagardotegira zuzenduko dira. KOIKE ere auen artean agertuko da. Pelota jokoan gertatutako en gora-beren elkar-izketa dakarte guziak. Elkar izketa au, bakoitzaren esan gogora usten det euskaldunok pelota-jokoaren berri dakigunez. Jokalarien izenak: Keleo, Kalamax, Akeliño ta Kotxorro.*)

APALLU.—(*Bizartegiko atera agertuaz.*) TXO, nortzuk irabazi dute?

BATEK.—Keleok eta Kalamaxek. Ogeitabatean enbanatuta gero.

KOIKE.—(*Apallugana urreratuaz.*) Etzeok Keleoañakorik! Itxasora joateri utzi ta pelotan zeukak ogia orrek.

APALLU.—Izan ere, mutil makatsa zeok ori.

KOIKE.—Dagoan ba. Bixiguak edo zerbaitek indarra ematen zio.

APALLU.—Izan ere, bixigua baño arrai oberik etzeok, egon ere. Gaurko nere bixiguak ere indar ederra emango zia. Kukurruku ederrak botatzeko natxiok gaur.

KOIKE.—Ik gaur? Baita nik biar. Lenengo nere ollarrak botako dizkik plazaren erdian eta nik, Kukutxa'neko sagardotegian, Maturro'ri irabazitako ollarra jatean.

APALLU.—Ollarrari lumak pixkat ebakitzerik ez al dek nai?

KOIKE.—Ollarrari lumak ebaki?

APALLU.—Jokoko ollar antzean jarri besterik ez. Mutikoren batez bialtzen badiak, moztuko ziozkat. Astia oraintxe zeukat.

KOIKE.—Baniak eta beriala bialiko diat.

APALLU.—Pixkor ibili adi.

KOIKE.—(*Dijoala.*) Bai, bai.

APALLU.—(*Bizartegira sartzen da.*)

AMABIGARREN AGERALDIA

PERU ta MARIXA

MARIXA.—(*Basarritar jantzian, bere buruko pañuelo ta guzti. Besotik zintzilik eramaten dan otarra beltza dakarki. Oso aserre ta atzera begiraka.*) Mugitu adi, gizona: mugitu.

PERU.—(*Bere blus-beltza, abarka ta eskuko makilla duela.*) Emakumea...

MARIXA.—Ezta arri alperra baintz ere. Teinkadaka ibilli bear beti. Ordu guztiak berdiñak izatea ere beti.

PERU.—Bakerik ez ote diñagu bear? Gabon-eguna, pake eguna den ba?

MARIXA.—Ederki esango ziguk. Ordu ederrian dakarkigula Gabon-erregalua.

PERU.—Ortaz ez adi estutu. Artzea danean, beti izaten den ordu ona.

MARIXA.—Bai ik uste.

PERU.—Ikusiko den. (*Jotzen du tinbrea.*)

MARIXA.—Etzekiat iñor arkituko degun.

PERU.—Psa...! Berentzat kalte.

MARIXA.—Eta, guretzat ere bai.

PERU.—(*Jotzen du tinbrea berriz ere.*)

MARIXA.—Auxe bear genukek orain; iñor ez arkitzea. Eta guzia, pixkabat lentxiago etxetik ez irtetzearren.

PERU.—Ea, ba, zer egingo degun. Abereentzako bazka egin gabe ezin-go giñan etorri.

MARIXA.—Zergatik ez? Utzi egin bear danean, utzi egin bear dek. Ago orain, datorren urteko Gabonak arte.

PERU.—Datorren urteko Gabonak arte emen, ate onduan?

MARIXA.—Baita zerean ere.

PERU.—Etzekiñat ba.

MARIXA.—Buru ori geiago askatzen ezpadek eztek jakingo asko, ez. Urte guzian egun onen zai egon eta auxe azkenean.

PERU.—(*Irri-parrez.*) Nagusiaren etxeko txokolatea jan gabe itzuli bear etxera, nere emaztetxo.

MARIXA.—Etzeukat mariatzeko gogorik.

PERU.—Txokolatea artzekoa bai, noski.

MARIXA.—Txokolatea naikoa izango diagu zurtengo neguan, errete-llarik ezpaziguk egiten.

PERU.—(*Konturatuaz.*) Aaaa! Errazoia den. Enitunan gogoratzen.

MARIXA.—Ordua uan ba, kaskar ori askatzeko. Ea noiz izango degun berriz nagusiarekin itz egiteko aukera.

PERU.—Jaiak igarotakoan etorri bear berriz.

MARIXA.—Eta kapoia?

PERU.—Gurekin etxera eramatea berriz.

MARIXA.—Etxera? Ez, ez, ez; len ere naikoa kosta zaiguk eta eniak ni berriz kastorik egitera.

PERU.—Eta erretilla?

MARIXA.—Bai naibadik! Iru-lau egun auetan kapoi onek jan dizki-gunak jan eta nik berriz etxera eramana? Ez, ez, ez; etzeukat bildur aundirik.

PERU.—Ezti'ri edo, Apallu'ri utzi bearko dizkiogu.

MARIXA.—Eniak ni beintzat, kapoirik etxera eramatera, iltze bat gertare. Ezti ordan begira zak.

PERU.—(*Goxotegiko ate aurrera joanaz.*) Ezti! Ezti!

AMAIRUGARREN AGERALDIA

Lengoak eta EZTI

EZTI.—(*Barrendik.*) Bai... (*Agertuaz.*) Zer da, jaunak? Zer dakartzute?

PERU.—Ona...

EZTI.—Aaaa...! Bai, bai, bai. Pello jaunaren maisterrak zuek, e?

PERU.—Bai, ba; ta kapoi bat dakarkiogu.

EZTI.—Ederki. Nik artuko dizutet. Nunbait zai egon dira-ta...

MARIXA.—Gure zai?

EZTI.—Zuen zai edo. Norbait Gabon-erregaluagaz agertzen bada ta eurak etxean ez, mesedez nik artzeko agindu dirate.

PERU.—Ea, Marixa, eman akion.

MARIXA.—(*Otarra zabaldu ta kapoi eder bat artu ta EZTI'ri ematen dio.*) Badakit Don Pello'ri kapoi ederragorik ekarri eztiotena.

EZTI.—(*Kapiari begiratuaz.*) Ederra da bai.

MARIXA.—Ondo guri kostatako kapoia da berori.

EZTI.—Beronek du ezagun, etxeko andre piña izan duena.

MARIXA.—Piña edo, piña izan bearra daukagu, basarria aurrera aterako bada.

EZTI.—Utzi ba nere kontu.

PERU.—Eskerrikasko.

EZTI.—Eztago zerengatik. (*Goxotegira joaten da.*)

AMALAU GARREN AGERALDIA

PERU ta MARIXA

MARIXA.—Eta orain zer?

PERU.—Neronek ere ori galdetzen diñat.

MARIXA.—Kapoia utzi, tellaturik jarriko digunik jakin ez, ta txokolatea gure gain artzea ere, eztek joko egokia.

PERU.—Ezten, ez, egokia; baña, Gabon-egunari berea ez ematea ere...

MARIXA.—Ontaz gero itz egingo diagu. Baniak gure esne bezeroari txerriki aukerama. Nun arkituko gaituk gero?

PERU.—Emen bertan edo sagardotegian.

MARIXA.—Enazak zai iduki, e?

PERU.—Ez, ez, ez. Goiz etxeratu bear degu.

(PERU sagardotegira ta MARIXA kalean zear joaten dira.)

AMABOSTGARREN AGERALDIA

OLENTZERO-TALDEA

(Pelota tokitik sagardotegira igaro diranak dira OLENTZERO-TALDEA osatzen dutenak. Auker, sagardotegitik irtengo dute. Euskel jantziak dautan, batzuek, basarriko erara, besteak arrantzale ta abar. Angallan artuta, eurretako bat, arpegi beltzez eta pipa ortzean duela:

“Olentzero.”

(Abestia.)

“Orra, orra, gure Olentzero,
Pipa ortzian duela exerita dago.
Kapoia ere baditu arrautzatxuakin
Biar merendatzeko botilla ardoakin.
Kin, kin

Olentzero joan zaigu
Mendira lanera
Aixkora zoroztuta
Ikatza egitera.
Aditu duanian
Jesus jaio dala
Laisterka etorri da
Berria ematera.

Orra, orra...

Olentzero guria
Ezin degu ase
Bakarrik jan dizkigu
Amar txerri gazte.

Saieski ta solomo
Makiña bat este
Jesus jaio dalako
Konsola zaitetze.
Orra, orra...

Artzai buru zuri bi
Anton eta Peru
Belengo estalpera
Etorri zaizkigu.
Sartu dira barrena
Manueltxogana
Ta eskeñi diote
Arkumetxo bana.

Artzaiak datoz salto ta brinko
Mendian barrena
Jesus adoratzera
Al dan lasterrena.
Alaitu ta poztu gaitezen
Gaurko gauarekin
Gure Jesus onaren
Etorrerarekin.

Alegratu gaitezen
Gaurko gauarekin
Gure Jesus onaren
Etorrerarekin

Belengo estalpean
Negu gogorrian
Jaio da gure Jesus
Askatxo batean.
Astua ta idia
Dauzka aldamenean
Arnasaz berotzeko
oztutzen danean.

Alaitu ta...
Alegratu...

Olentzero begi gorri,
Nun arrapadudek arrai ori?
Zurriolako arkaitzetan
Bart arratseko amaiketean.

(Bertsoa berari jarraitzen du beste musikaz.)

Edurra tellatuan
Zakua lepuan
Ibilli bearko degu
Aurtengo neguan.

Rau, rau, rau,
Rakata plau.
Au dek umoria
Utzia alde batera
Euskaldun jendea.

(Abesti onek guztiok bata bestearen ondoren abesten dituzte. Eta gero, berriro: "Orra, orra Olentzero" asiaz kalez-kale joango dira.)

AMASEIGARREN AGERALDIA

APALLU ta EZTI

APALLU.—(*Bixigua eskuan duala bizartegitik irten eta goxotegiko ate ondora joan da.*) Kukurrukuuuuu!!!

EZTI.—(*Barrutik erantzunaz.*) Kukurrukuuuuu!!! (*Atera irtenaz.*)
Zer dezu?

APALLU.—Beriala netorrek eta bitartean bizartegiari kontu egin akiok.
Eta (*bixigua emanaz*) mutiko batez bixigu au bialdu zak gure etxera, aparitarako dala esanaz.

EZTI.—Nora zuaz, baña, orren larri?

APALLU.—Gero erantzungo diat. (*Dijodla.*) Bixigua bialtzea ez adi aztu gero?

EZTI.—Ez, gizona, ez. (*Bixiguari begira.*) I ta ni baño azkarra dek Apallu. Orain ere berak eramango zian bere artekoren bat.

(*Goxotegira joaten da.*)

AMAZAZPIGARREN AGERALDIA

GABON-ESKALEAK

(*Emen agertuko diranak, mutikoak dira: KAPUX, KAXKU ta KAKAX, sagar, madari, okaran, laranja ta beste igali onak nongo sälletan dauden "kontua" eramaten dituzten orietarikoak. Praka luzez jantzirik irurak. Kakax'ek eta Kaxku'k, almoada-azal bana bizkarrean, Gabon-*

eskean bildutakoak aretan dituztela. Kapux'ek sakelean artzen ditu eta gustiak beteta agiri ditu. Mauka-mauka sagar jaten agertuko dira irurak.)

KAKAX.—Don Pello'ri kantako diogu.

KAPUX.—Ez, txo.

KAKAX.—Zergatik ez?

KAXKU.—Lengoko arratsaldekoagatik? Aztuta zeukatek onezkero.

KAPUX.—Aztuta, txo? Ederra dek ba, berdela, neskame sorgin ori, onen aguro aztutzeko.

KAKAX.—Zerbait gertatu altzazuen?

KAPUX.—I ez al intzan gurekin?

KAKAX.—Noiz, gero?

KAXKU.—Au etzian. Eskola joan uan, maixu egitera.

KAKAX.—Eztek egia.

KAXKU.—Non izan intzan ba?

KAKAX.—Ikastolan ez beintzat; illabete ontan ikastola igesi nebi-llek-eta.

KAPUX.—Esango diat. Joan geituan laranja lapurreta ta arbola gañean, kolkokada laranja naukala, sorgin antzean agertu etzitzaidaken ba, bere eskobakerten aundiz, ni jotzeko ustez?

KAKAX.—(Parrez.) Eztek egia Eta ezer egin zikan?

KAPUX.—Egin nai bai, utzi banion. Arbola gañetik asi niñukan kolkoan nizkikan laranjak arrikadan berari botatzen eta, ilko ezpazan, etxera ospa-egin bear izan zikan.

KAKAX.—(Parrez.) Sekula olakorik! Gogorra aiz, Kapux.

KAXKU.—Guazen kantaz aстера ta neskamea etortzen bazaigu ez ematea egingo ziguk geienaz ere.

(Ate aurrera joan eta kantaz asten dira:)

“Gabon-gabontzeta
Errosa galtzeta
Aurra jaio da ta
Jo daigun krixketa.

Aire miramor, aire miramor.
Larrosa enkarnada.
Aire miramor, aire miramor.

Etxetxiki onetan
Jo daigun atia,
Iriki, al badezu,
Ama-andre maitia.

Aire miramor, aire miramor,
Larrosa enkarnada.
Aire miramor, aire miramor.

KAPUX.—Naikoa diagu.

KAKKU.—Naikoa? Ez. Entzun bearko dizkitek beste onako au ere.

KAKAX.—Zeken oriek, merezi ere bazitek.

Etxe onetan lau ardi,
Laurak zortzi belarri,
Etxe onetako etxeko andriak
Topin beltza diruriiiiii!!

ATAUN.—(*Barrendik.*) Txotxo! (*Eskaleak iges-egiten dute.*)

EMEZORTZIGARREN AGERALDIA

ATAUN bakarrik

ATAUN.—(*Mutikoen ondoren datorren bezela agertu bear du. Lurrean, KAPUX'i igesi joatean zakeletan zitun laranjatatik jautzi ta dira. Bat artuaz.*) Ederki. Zuek izango zerate txori orientzat gar-
do-lorarik onenak. (*Agertu dan aldetik joango da.*)

EMERTZIGARREN AGERALDIA

POTXOLO ta EZTI

POTXOLO.—(*Ollar eder bat eskuetan duala bizartegiko ate aurrera joan eta deika.*) Apallu! Apallu!

EZTI.—(*Bizartegitik agertuaz.*) Zer bear diok? Apallu mandatura joan dek.

POTXOLO.—Ollar au emateko zan.

EZTI.—Ematea besterik ezpadek, nik emango zioat.

POTXOLO.—Zuk ematea berdin da. (*EZTIRI ematen dio ollarra.*)

EZTI.—(*Artuaz.*) Bai, bai; emango zioat.

POTXOLO.—Eskerrikasko.

EZTI.—(*Ollarrarekin goxotegira sartzen da.*)

OGEIGARREN AGERALDIA

POTXOLO ta gero ATAUN, MARI-DOMINGI, LANPERNAX, EZTI ta APALLU

POTXOLO.—(*Lurrean KAPUX'i jauzitako laranjak ikusi ta biltzen asten da.*)

ATAUN.—(*Ixil-ixilik atzeko aldetik joan eta POTXOLO'ri eltzen dio.*)

POTXOLO.—(*Larriturik.*) Ama! Ama!

ATAUN.—(*Barrenera deiez.*) Mari-Domingi, ona emen gure txoria.

MARI-DOMINGI.—(*Barrendik.*) Bai?

POTXOLO.—(*Negarrez.*) Eztet nik ezer egin. Eztek nik ezer egin.

MARI-DOMINGI.—(*ATAUN etorri dan aldetik agertuaz.*) Etzera makala eiztaria.

ATAUN.—Au altzan lengoneko zure txoria?

POTXOLO.—Nik eztet ezer egin. Amaaa!!! Amaaa!!!

MARI-DOMINGI.—Eztaikit lengokoa au danik, baña, laranja oiek gure arbolakoak dirala esango nuke.

POTXOLO.—Eztet nik ezer gaizkirik egin.

ATAUN.—Ez? Eta laranja auek nundik arrapatu dituk?

POTXOLO.—Eztitut nik arrapatu; emen arkitu ditut.

MARI-DOMINGI.—Emen beaz, e?

ATAUN.—Zer egitea nai dezu, Mari-Domingi? Txoria kaiolan sartu ala azke utzi?

MARI-DOMINGI.—Arbolan kantatzen badaki; kaiolan kantatzen ikastea dauka orain.

ATAUN.—(*Eraman nairik.*) Guazen!

POTXOLO.—(*Indarrez atzera egiñaz.*) Ez, ez. Eztet nai. Ez, ez!

MARI-DOMINGI.—Eraman, eraman.

POTXOLO.—(*Karraxiz eta indar guziz alegiñak ez eramateko egin eta lurrera bere burua botatzen du.*)

ATAUN.—Baioneta aterako diat gero? Jaiki adi.

MARI-DOMINGI.—Eraman, eraman espetxera.

POTXOLO.—(*Beti negarrez eta oso larri.*) Amaa! Amaa!

LANPERNAX.—(*Barrendik.*) Bixigu-bixiguaaa!

POTXOLO.—Izoko, Pantxikaa! Aguro. Aguro neregana! Izekoooo!

LANPERNAX.—(*Agertuaz eta POTXOLO lurlean negarrez ikustean bixigu otarra basterrera utzi ta ATAUN'i egiten dion bultzadaz kendu ta POTXOLO lastanduaz.*) Zer dek? Zer egin dite? Zer, Potxolo?

POTXOLO.—(*Arnasaz bete ezinik.*) Ka-ka-kar...

ATAUN.—Kartzelara eraman bear det.

LANPERNAX.—Eztezu bizarrrik zuk au kartzelara eramateko. Zer dala-ta, nere illoba kartzelara? Zer dala-ta?

MARI-DOMINGI.—Gure laranjak lapurtzen ditualako.

POTXOLO.—Ezta egia, izeko; ezta egia.

LANPERNAX.—Zuen laranja gabe dauka onek zer jana etxean, txaplata.

MARI-DOMINGI.—Ni txaplata?

LANPERNAX.—Bai, i.

ATAUN.—Ixo!!!

LANPERNAX.—Ixiltzea dauka orrek.

ATAUN.—Ixiltzeko esan dizut, bestela, illobaren orde z zu sartuko zaitut.

LANPERNAX.—Ederki eman ere.

ATAUN.—Ederki edo gaizki.

(POTXOLO LANPERNAX'endik askatu nairik asten da.)

LANPERNAX.—Eztiozu oni ezer egingo.

(Gogor gordetzen du POTXOLO.)

ATAUN.—Utzi.

LANPERNAX.—Eztizut utziko.

ATAUN.—(Beroturik.) Biok sartuko zaituztet gero?

LANPERNAX.—Ikusiko degu.

MARI-DOMINGI.—Sartu, sartu; ez utzi.

LANPERNAX.—(POTXOLO askatu ta igesi joaten uzten dio.) Ua, ua; ua pixkor etxera.

ATAUN.—Nik jakingo det zer egin.

MARI-DOMINGI.—Ez pakean utzi.

LANPERNAX.—Eta i nor aiz, mikeleteari agintzeko?

MARI-DOMINGI.—(Parrez.) Ja, ja, ja.

LANPERNAX.—Ik neri parre egin. Zer uste den ire parregarri naizela?

Enazan geiegi berotu ba; lendik ere ondo errea naukan eta.

MARI-DOMINGI.—(Parrez.) Ja, ja, ja...

LANPERNAX.—Ik neri parre?

(Amurruz joaten zaio MARI-DOMINGI'ri ta illetatik el-
du ta lurra jo arazitzen dio.)

ATAUN.—Geldik.

MARI-DOMINGI.—Ai! ai!

(Ta aika jarraituko du lurrean sekulako garrantzia be-
re egoerari emanaz.)

ATAUN.—Pantxike, zer egin dezu?

LANPERNAX.—Parre egin dezala orain naiduanari. Berori da orain parregarri.

EZTI.—(MARI-DOMINGI'ren ai!, dearretara goxotegitik irten eta MARI-DOMINGI'rengana joanaz.) Zer dezu? (Jasotzen asten da.)

ATAUN.—(Au ere jasotzen laguntzera joaten da.)

LANPERNAX.—(Burlazko begirunea egin da gero.) Aitzeki ederra den orain, mutillak ire inguruan eukitzeko. (Joaten da.)

APALLU.—(*Agertuas.*) Zer da? Zer gertatu zaio gure kaleko erre-
giñari?

MARI-DOMINGI.—(*Sekulako irudipenak egiñaz.*) Ai! Ai!

(APALLU'ren amu egiteko aulkira.)

APALLU.—Baña, zer du?

EZTI.—(*Soñean duan mantala kendu ta aizea emanaz asten zaio*
MARI-DOMINGI'ri.)

APALLU.—Arrigarria auxe. Iñork eztidazute esaten zer gerta dan.

ATAUN.—Lanpernax'ek illetatik eldu ta lurrera bota duala.

APALLU

EZTI

—Sekula olakorik!!

MARI-DOMINGI.—(*Onetan da garrantzi geioaz.*)

EZTI.—(ATAUN'i.) Eta zuk nola utzi diozu? Ni emen egondu izan
banitz etzan au gertatuko. Ezta, Mari-Domingi?

ATAUN.—Ezta naikoa oni egin diona egin eta gero igesi joatea. Nik
dakit zer egin ari. (*Joaten da.*)

MARI-DOMINGI.—Joan da?

EZTI.—Bai, biotza; joan da.

MARI-DOMINGI.—(*Jaikiaz eta ezer gerta ezpaltzaio bezela.*) Ezta ezer.
Txima astindu bat besterik ezтик egin. Espetxera daramala ta,
kito.

APALLU.—Pixkat orraztera sartu zaitez. Orain eramaten dan erara
neronek orraztuko zaitut.

MARI-DOMINGI.—Sartuko naiz ba. (*Sartzen da.*)

APALLU.—(EZTI'ri.) Ik, berriz, nere ate ondoan guardia egin ire erre-
giñari. (*Bizartegira joaten da.*)

OGEITABATGARREN AGERALDIA

EZTI ta APALLU

EZTI.—(*Bizartegiko ate zirrikitorik barrura begiraka asten da. Begi-
ratu labor baten ondoren, atzeratu ta barnean ikusi duanaren imin-
tzioak egingo ditu, au da: Illeak orraztu, autseztu, españak mar-
goztu, ta abar jendeari par arazteko eran. Gero berriz ere ate
zirrikitora.*)

APALLU.—(EZTI zirrikitorik begira dala, atea bat-batean iriki ta pu-
xikadun ontzitik usaidun ura botatzen dio fu! fu! egiñaz.)

EZTI.—(Larriturik atzeraka joango da.)

APALLU.—(Parrez algaraka berriro barrura.)

EZTI.—(Biotzera eskua eramanaz.) Ai, nere biotz gaxoa! Lasatu adi.
Eztek ezer.

OGEITABIGARREN AGERALDIA

EZTI, APALLU ta MARI-DOMINGI

APALLU.—(*Bizartegitik irtenaz.*) Begirakiok orain.

EZTI.—(*Zoragarritasunez.*) Nor degu au?

MARI-DOMINGI.—(*Bizartegitik irtenaz. Orraskera xelebrea dakar eta arpegi ta españak ere margostuak. Irri-parrez EZTI'ri.*) Agur, Ezti; ona zure Erregiña.

APALLU.—Zer derizkiok orain?

EZTI.—Goiz alai batean, eguzki printzak soñuz aurretik dirala odeizko atea irikiz agertzen dan eguzki zoragarria.

MARI-DOMINGI.—Eskerrikasko. Enekian orren yayotasuna zenunik izketarako.

APALLU.—Ezti da au gero.

MARI-DOMINGI.—Izenaren jabe da. Eta eskerrikasko biori, neri lagundu didazutelako.

APALLU.—Eztago zerengatik eskerrik eman.

EZTI.—Ez, ez. Ori baño geiago egiteko gertu naukazu.

MARI-DOMINGI.—Eskerrikasko berriz ere. Banoa orain.

(*Etxera joaten da.*)

EZTI.—Zuaz ondo.

APALLU.—Agur.

OGEITAIRUGARREN AGERALDIA

EZTI ta APALLU

EZTI.—(*Poz-pozez.*) Mari-Domingi laster nerea izango da. Bai, nerea. Igarri diot. Aren biotzaren jabe naiz. Au poza, Apallu; au poza.

APALLU.—Uuu... Etzekiat.

EZTI.—Bai, Apallu. Eztezu entzun “Ona zure Erregiña esaten”? Neri esan dit, neri.

APALLU.—Bai, baña.

EZTI.—Eztago emen bañarik. Mari-Domingi nik mandatua egiteko zai dago. Bai. Biar bertan entzungo du. Neretzat bai izango dala eguna biarkoa. Ondo egun zoragarria.

APALLU.—Nik, ba, lana egiteko zeukat oraindik eta barrura niak.

(*Joaten da.*)

EZTI.—Ni ere bai. (*Joaten da. Beriala basarritarrak eman dioten kapoia eskuetan duala APALLU'ri aren ate ondotik.*) Kukurrukuuuu!!
Kukurrukuuuu!!

APALLU.—(*Agertuaz.*) Zer dek?

EZTI.—(*Kapoia emanaz.*) Zuri emateko esan eta utzi dit mutiko batek.

APALLU.—(*Kapoia artuaz.*) Ondo zeok. (*Barrura joaten da.*)

EZTI.—Ollar ederraren jabe egin zera.

(Zerbait gogoratu zaion bezela egiñaz goxotegira joan eta beriala ollarra eskuetan duala DON PELLO'ren ate ondora joan eta tinbrea jotzen du.)

OGEITALAUGARREN AGERALDIA

EZTI ta MARI-DOMINGI

MARI-DOMINGI.—(*Atera agertuaz.*) Zer dezu.

EZTI.—(*Ollarra emanaz.*) Zure nagusiaren maisterrak laga dirate kapoi eder au zuentzako.

MARI-DOMINGI.—(*Ollarra artuaz.*) Eskerrikasko. Kapoi onen zai nengoan.

EZTI.—Ona orain ba.

MARI-DOMINGI.—Tolosara biali bear diotet nagusiai, otarran sartuta.

EZTI.—Bizirik?

MARI-DOMINGI.—Bai, bai; bizirik. Nere nagusiak beste eginkizunik eztidate eman kapoi au artu bezin laster bialtzeko baño. Beren arrokeria au dute, nunbait: beren senide artean kapoia jatea.

EZTI.—Eztute nola naiko kapoia au.

MARI-DOMINGI.—Eztirudi. Banua ea, piskor-piskor gertatu ta bialtzen detan.

EZTI.—Agur, Mari-Domingi.

MARI-DOMINGI.—Agur.

OGEITABOSGARREN AGERALDIA

OLENTZERO-TALDEA

(Kalez-kale abesten ibilli ondoren berriz sagardotegira urreratzen datoz kantari. Abestia entzunaz batera, KUKUTXA ta PERU sagardotegitik kalera irtengo dute abeslariari entzutera. Olentzero taldea, "Oraintxen" abesten agertuko dira.)

Oraintxen da sasoia
 Kapoiak iltzeko
 Ederki lumatuta
 Erreta jateko;
 Ekarri zazu bada
 Gizen-gizenena
 Orretzek eukiko deu
 Gustorik onena.

Guazen, guazen
 guztiok Belen'a
 Jeus adoratzera,
 biotzak eskeintzera
 Zeru eta lurreko
 Erregiari.

KUKUTXA } —(*Txaloka artzen dituzte.*)
 PERU }

PERU.—Bajaundeizutela! Zuek zerate mutillak, zuek.

BATEK.—Egunari berea eman bear zaio.

PERU.—Ederki esana, Onelaxe eutsi bear diegu gure antziñako oiturai. Zer esango dutenai begira egon gabe, aurrera beti.

ARTETIK.—Ori, ori, Peru.

BATEK.—Sekulakorik onduen itz egin dezu.

ARTETIK.—Guk kantatu degu naikoa. Zuk kantatu bear zenuke orain.

GUZIAK.—Bai, bai.

ARTETIK.—Ea, bertso bat, Peru.

GUZIAK.—Bota, bota.

ARTETIK.—Ea, oraintxen, bertso eder bat.

BATEK.—Utzi, utzi, botako du-ta.

PERU.—(*Lurrera begira apurtxo baten egondu ondoren, lasai-lasai asiko da azkenara ta kartsuago joanaz. Kanta aldi batean botako duan bertsoa:*)

“Kezkaz beteta, ene maiteok,
 nua bertsotan astera,
 Aita onak lez bere semeai
 konseju bat ematera:
 Gaitz itsaskorrak menpean dauka
 gure Ama on Euskera,
 Oñaze biziz eraman nairik
 mundu ontatik bestera.
 Gaxoa, berriz, azken ordutan
 arturik illen tankera,

arnasa estuz deika daukagu:
"Seme, seme...!! Ni atera!!"
Ez daiogun, ba, entzun-gor egin,
amaren seme bagera:
Guazen berriro gu beragana,
guazen guziok batera
Maitasunezko osakai bidez
zauri txar danak kentzera.

GUZIAK.—(*Txalog eta bizkarrean joaz.*) Ederki, Peru, oso ederki.

BATEK.—Bertso orrek sagardoz basoa jasotzea merezi du.

ARTETIK.—Bai, bai; guazen barrura.

GUZIAK.—Guazen. (*Sagardotegira joaten dira guziak.*)

OGEITASEIGARREN AGERALDIA

MARI-DOMINGI ta EZTI

MARI-DOMINGI.—(*Arpegi guztia odoletan duala ta larri-larri atetik irten eta EZTI'ren gana.*) Ezti!!! Ezti!!! Aguro!

EZTI.—(*Arriturik.*) Zer dezu?

MARI-DOMINGI.—Aguro! Zatoz aguro!

EZTI.—Zer dezu. Zer gertatzen zaizu.

MARI-DOMINGI.—Eztakit.

EZTI.—Nork atzamarkatu zaitu? Au da arpegia.

MARI-DOMINGI.—Kapoiak.

EZTI.—Kapoiak?

MARI-DOMINGI.—Bai, zuk ekarri didazun kapoiak.

EZTI.—Nola baña?

MARI-DOMINGI.—Otarran sartzerakoan.

EZTI.—Ezin liteke.

MARI-DOMINGI.—Bai, baliteke. Inpernuko kapoia da. Inpernukoa.
Zatoz aguro il daigun.

EZTI.—II?

MARI-DOMINGI.—Bai, il; aguro asko gañera.

EZTI.—Ta Tolosa'ra ilda bialduko aldezu?

MARI-DOMINGI.—Ni iltzea baño, kapoia iltzea obe da.

EZTI.—Orta bada, bai.

MARI-DOMINGI.—Zatoz, ba, aguro, iltzeko zerbait artuta.

EZTI.—Aizkora artuko det.

MARI-DOMINGI.—Kañoiaz iltzen badezu ere berdin zait. Il beintzat inpernuko kapoi ori.

EZTI.—(*Goxotegira sartu ta irten berielá egingo du, aizkora eskuetan duala.*) Guazen.

MARI-DOMINGI.—(*EZTI aurrera bota ta biak bildurtu antzean sartzen dira.*)

OGEITAZAZPIGARREN AGERALDIA

KOIKE ta APALLU

APALLU.—(KAIPOI *luma-moztu berria eskuesta damala kalera irten eta kapoiari.*) Kukurrukuuuuu!!! (*Kapoiak erantzuten ezuala ikusirik.*) Kukurrukuuu!!! Kukurrukuuuuu!!!

KOIKE.—(*Agertuas.*) Zer dabilkik?

APALLU.—Ire ollarra probatzen zenbaterañokoa dan.

KOIKE.—Eta?

APALLU.—Onek ezтик tuturik ere jotzen.

KOIKE.—Onek kukurrukurik ezuala jotzen? Ik esan ori neri?

APALLU.—Etzekiat iri erantzungo dikan, neri eztiak erantzun.

KOIKE.—Ago. Laster entzungo dek kukurruku bizi askoa. (*Kapoiaren aurrean jarriás.*) Kukurrukuuuuu!!!

APALLU.—Ezta iri ere.

KOIKE.—Neri erantzun ez? (*Berris.*) Kukurrukuuuuuu!!

APALLU.—(*Parrez.*) Koipe geiegi alaxen eman diok.

KOIKE.—Lumak mozteak egin ezpadio ala ere.

APALLU.—Litekena dek.

KOIKE.—Bai, lumak mozteak egin zioik.

APALLU.—Etzeok ajolik. Biar jo dezala ta.

KOIKE.—Bai, joko dik, laster asko jo ere. Maturrok uste duan baño lenago. (*Parrez.*) Arek eraman bear duan ipurdikoa zeukat goguan.

APALLU.—(*Parrez.*) Eztik asko uste izango arek.

KOIKE.—(*Parrez.*) Ez, ez, ez, ez. Etorriko aiz aren ollarra jatera baña?

APALLU.—Bai. Nora?

KOIKE.—Ementxen, Kukutxanean jango diagu.

APALLU.—Ondo zeok.

OGEITAZORTZIGARREN AGERALDIA

KOIKE, APALLU, EZTI, MARI-DOMINGI, ELIZ-ABESLARIAK eta ATAUN

EZTI.—(DON PELLO'ren *etxetik irten eta KOIKE ta APALLU'rekin arkitzen da.*)

KOIKE.—Nundik abil, Ezti?

APALLU.—Eztek ikusi nundik irten duan?

KOIKE.—(EZTI'k *eskuetan duan aizkora ikustean.*) Gizon iltzetik ez baña?

EZTI.—Ez; kapoi iltzetik nator.

- KOIPE.—(*Parrez.*) Aizkoraz kapoia il? Oraindik aundiagoak entzungo dizkiagu.
- EZTI.—Etzazute uste, ondo kostata il degu. Ura kapoi deabruzkoa!
- APALLU.—Nere bixigua bialdu alde gure etxera?
- EZTI.—(*Burura eskua eramana.*) Ai...!!
- APALLU.—Zer, aztu?
- EZTI.—Bai. Barkatu.
- APALLU.—Barkatu esaten dek? Ederra jarriko dek nere emaztea. Goizo bialitzeko esan didatek eta.
- EZTI.—Beriela ekarriko dizut. (*Joaten da.*)
- KOIPE.—Ederra egin dik.
- APALLU.—Or aurreko neskameaz txoratuta zebillek eta, burua galdu; orra.
- EZTI.—(*Katuak lardaskatutako bixigua eskuetan duela.*) Apallu, Apallu.
- APALLU.—(*Bixigua era artan ikustean.*) Zer dek au?
- KOIPE.—(*Isekaz.*) Ja, ja, ja, jaaaa!
- APALLU.—Baña zer gerta zaiok? Au dek egitekoa egin dikakena! Agur, nere Gabonaparia!
- EZTI.—Barkatu, Apallu; barkatu.
- APALLU.—Aitaren eta Semearen. Aitaren eta Semearen. (*Egiñaz.*) Oraintxen galdu.
- KOIPE.—(*Isekaz.*) Beitatu gabeko amuz bixiguak arrapatzen ezti-tuk ba?
- APALLU.—Ago ixilik. (*EZTI'ri aurrera joan besotatik elduaz.*) Baña, badakik zer egin dizkidaken?
- EZTI.—(*Apal.*) Eztizut nik ezer egin.
- APALLU.—Nork egin zidak ba, ik ezta?
- EZTI.—Katuak.
- KOIPE.—Ja, ja, ja, jaaaa. (*Parrez.*)
- APALLU.—Katuak egin ditala esateko arpegia dek? Katuari esaiok ba, kukurruku egiteko elizan; nik eztiat egingo-ta.
- EZTI.—Eztidazu orrelakorik egingo?
- APALLU.—Egin ez nik? Gabon-apaitarako nekez lortutako bixigua katuari jaten utzi ta ni irekin joan kukurruku egitera? Ez, ez, ez. Alperrik izango dituk alperrenak, kukurrurik elizan eztiat gaur gabeen egingo nik. (*EZTI'ri eskuetan zeukan bixigu lardaskatua kentzen dio.*)
- EZTI.—Enuen esango orren barru-txarrekoa ziñanik.
- KOIPE.—Kukurrukua al dek egin bear dan guzia?
- EZTI.—(*Pozez.*) Bai. Zuk egingo al zenuke?
- KOIPE.—Nik edo. Nere ollarrak.
- EZTI.—Benetan esaten al didazu?

- KOIPE.—Bai, motell. Kukurruku kontua izan ezker eztiat nik iñork bultz egin bearrik.
- EZTI.—(KOIPE *bizkarrean joaz.*) Zu zera gizona, zu. Gizonak nortzuek diran garaia danean ezagutzen dira.
- APALLU.—(*Aserres.*) Eztiak nik gizontasunik galdu. I abil gizontasuna galduta; ez ni.
- KOIPE.—Ez adi estutu, kukurrukua ederki joko duan ollarra emen zeukaguta. (APALLU'ri *artsen dio ollarra.*)
- EZTI.—Zurea altzan?
- KOIPE.—Bai, nere; emen inguruan danik ollarrrik bikaifena ala ere.
- EZTI.—Eta ollar onek joko ezpalu?
- KOIPE.—(*Egiñaz.*) Kukurrukuuuuu!!!
- EZTI.—Bejaundeizula! Bikain egin dezu. (APALLU'ri *isekaz.*)
Miauuuu!!!
- MARI-DOMINGI.—(DON PELLO'ren *atetik agertuaz.*) Arratsalde on, guzoi. (*Otarra bat du.*)
- EZTI.—Baita zuri ere, nere izarra.
- APALLU.—Zer arpegi alde den ori?
- MARI-DOMINGI.—Bizirik utzi nauanean enaiz aserre!
- APALLU.—Kapoiak orrela erpakatu?
- MARI-DOMINGI.—Kapoiak edo, inpernuko deabrauk.
- KOIPE.—Ezin diteke kapoiak ori egin.
- MARI-DOMINGI.—Ezetz? Orrek esango dizu.
- EZTI.—Esañ dizkietet len ere, aizkoraz kapoia il degula.
- MARI-DOMINGI.—(*Otarratik ollarra atera ta erakutsiaz.*) Ona emen sinestu nai ezpadezute.
- KOIPE.—Zer...? (*Burura eskuak eramanez.*) Ai, ene!!
- EZTI.—(*Larriturik.*) Zer dezu?
- APALLU.—Zer dek?
- KOIPE.—(*Naigabe aundiz.*) Nere ollarra!!!
- MARI-DOMINGI.—Zure ollarra au?
- KOIPE.—Bai, nere ollarra da. Nere ollarra il dezute.
- MARI-DOMINGI.—Ezta egia?
- KOIPE.—Nere ollar gaxoa!
- APALLU.—Or dekan ori norena dek ba?
- KOIPE.—Naidoanena nai bada. Agur nere biarko ollar jokoia ta agur nere izen ona ere.
- APALLU.—(*Isekaz.*) Ja, ja, ja, jaaa. Gaur gabea kukurruku elizan jotzeko danak; biar plaza erdian ere jo dezala. Ja, ja, jaaa.
- MARI-DOMINGI.—Ezta au zure ollarra; nere nagusiari maisterrak ekarri dioten kapoia baño. Ez al da egia, Ezti?
- EZTI.—Bai, egia da.

KOIKE.—Ezin diteke, Potxologaz neuk bialdu diot Apallu'ri ta. Ez al dek egia, Apallu?

APALLU.—Etzekiat, onek eman ziaik eta.

KOIKE.—Ik artu al diok Potxolo'ri?

EZTI.—Bai.

MARI-DOMINGI.—Eta zuk ez al diozu Peru'ri artu?

EZTI.—Bai.

APALLU.—(Parrez.) Eta ik ez al dituk kapoia ta ollarra jabez aldatu?

EZTI.—Eztakit.

KOIKE.—Nik bai, bazekiat. Ederrak egin dizkiguk.

MARI-DOMINGI.—Ollarra, kapoitzat sartu neri.

EZTI.—Nik...?

MARI-DOMINGI.—Bai, zuk.

KOIKE.—Eta kapoia neri eman.

EZTI.—Nik?

KOIKE.—Bai, ik.

EZTI.—Barkatu.

KOIKE.—Barkatu nik iri?

APALLU.—(Isekaz.) Kukurrukua botatzera joango aiz baña?

KOIKE.—(Asserrez.) Ni kukurrukua botatzera joan? Ildako ollarrak edo kapoiaik bota bearko ziotek; ez nik.

MARI-DOMINGI.—Eta neri ollar gaiztoak egin ditan arpegia gañera!

EZTI.—Barkatu.

MARI-DOMINGI.—Zer esan bear dite gaur gure etxean, arpegi au onela ikusita?

APALLU.—Eta zer esan bear dit neri nere emazteak?

KOIKE.—Maturrok neregatik esan bear dituanak!!

ELIZ-KANTARIAK.—(Oso lotsagabe agertuaz.) Ezti, gure goxoak?

EZTI.—Laba gañean dauzkazute.

ELIZ-KANTARIAK.—(Bat baño bestea lenago joan nairik goxotegira joaten dira.)

KOIKE.—(Kapoia MARI-DOMINGI'ri emanaz.) Artu zan ire kapoia.

MARI-DOMINGI.—(Kapoia artuaz ta ollar ildakoa emanaz.) Bai, bai; bakoitzari berea.

APALLU.—“Betiko legea.”

ATAUN.—(Agertuaz.) Zer gertatzen da? Eztitut nik arpegi alaiak emen ikusten! Zuek ikusiz gero, Gabon-arratsaldea degunik ezin esan liteke.

APALLU.—Gabon-eguna? (Bixigu erdi-jandakoa erakutsiz.) Onekin alaituko diagu asko.

KOIKE.—(Ildako ollarra erakutsiz.) Eta onekin jokoia irabazi biar.

MARI-DOMINGI.—(Kapoia erakutsiz.) Eta, Dama Justa'ri, zuk sartuko diozu au kapoia dala.

ELIZ-KANTARIAK.—(*Goxotegitik goxoak egiteko ontzi-zabala botako dute antzestoki erdira guzia kedar egiña.*)

GUZIAK.—(*Isuturik.*) Zer da? Zer da?

ELIZ-KANTARIAK.—(*Oso aserre irtetzen dute ta EZTI'rengana joanaz.*) Zeuk jan nai badituzu goxo oiek.

ELIZ-KANTARIAK 1.º—Gu ezkaude kedarra jaten oituak.

ELIZ-KANTARIAK 2.º—Ederra Gabon-erregalua.

ELIZ-KANTARIAK 3.º—Mari-Domingi'k kantatuko dizu Ollarraren Meza.

ELIZ-KANTARIAK 4.º—Guri ez dei egin geiago. Naikoa dezu Mari-Domingi.

MARI-DOMINGI.—Ni naikoa? Zertarako?

ELIZ-KANTARIAK 1.º—Goxotegian etxeko andre izateko.

MARI-DOMINGI.—Ni goxotegira etxeko-andre?

EZTI.—Ezizu sinestu.

ELIZ-KANTARIAK 3.º—Egia da. Zutzaz txoraturia dago ta biar zuri abesti-konziertua emateko asmotan dabil.

MARI-DOMINGI.—Neri konziertua? Tokitan egongo gaituk biar. Ezta, Ataun?

ATAUN.—Bai. Gertu altaude joateko?

MARI-DOMINGI. Bai. (*Poz-pozez.*) Agur, guzoi. Ta Eguarri zorionsu.

ATAUN.—Ezti, Mari-Domingi'rentzako konziertua Amitx basarritik entzungo diagu. (*ATAUN eta MARI-DOMINGI joaten dira.*)

ELIZ-KANTARIAK 1.º—Guazen gu ere. Bere izeko Pruentxi'k kantatuko dio gure orde. (*Joaten dira.*)

KOIKE.—Baniak ni ere, Apallu. (*Joaten da.*)

APALLU.—Ni ere laster joango nak. (*Bizartegira joaten da.*)

AZKENENGO AGERALDIA

EZTI, PRUENTXI ta OLENTZERO-TALDEA

EZTI.—(*Oso naigabeturik APALLU'ren amu-aulkira joan eta an exeriko da, bere arpegia esku biaz estaliaz.*)

PRUENTXI.—(*Zerbait jakin da bezela agertuz EZTI'rengana zuzenduko da. Beltzez jantzia, buruko oiaez eta eskuetan argizagi ta giltzak dituala.*) Nere illoba kutuna! Zer egin die mutiko lotsagabe oiek? Zer? (*Aulkian exeri ta EZTI buruan igurtziaz.*) Ez adi naigabetu, Alaitu adi, Gabon-eguna eztek burua makurtuta egoteko eguna-ta. "Sursum corda." Gorantz biotzak. Jaiki adi ta ator etxera, emen aulki ontan egon gabe Gabon-egun aundian. (*Bera jaiki ta EZTI'ri.*) Entzun dek? Ator, ba, mutil, ator etxera.

OLENTZERO-TALDEA.—(*“Sursum corda”* PRUENTXI'k esaten duanean, sagardotegitik irtetzen edo agertzen asiko dira ta sagardotegiko ate aurrean bildurik, *“Ator, ator mutil etxera”* abestuko dute PRUENTXI'ren itzak bukatzean.)

“Ator, ator mutil etxera,
Gaztaña ximelak jatera,
Gabon-gaba ospatutzeko
Aitaren ta amaren onduan.
Ikusiko dek aita parrez ta
Amare poz ta atsegiñez.
Eragiok mutil,
Aurreko danboliñari,
Gaztañak erre artean (*Bitan.*)
Xipli, xapla, pun,
Gabon-gaba pozik igaro daigun.

AMAIA

1956 gko. Azaroa'ren 29'an.

ARKOTXA eta MARTIJA'tar J. A.

